

SEDM OTÁZEK PRO ZDENU MAŠÍNOVOU „O skutečnou demokracii je nutno zápolit stále znovu,“ říká sestra Ctirada a Josefa Mašínů v exkluzivním rozhovoru pro SVOBODNÉ NOVINY

■ Když se vysloví příjmení Mašínové, vybaví se většině lidí, kteří mají povědomí o jejich existenci, jednak osoba Vašeho otce, brigádního generála Josefa Mašína, jednoho ze „Tří králů“, ale zároveň i Vašich bratrů, Ctirada a Josefa Mašínů, kterým se podařilo na podzim 1953 doslova probít do Západního Berlína. Zatím značná část naší veřejnosti vnímá Vašeho otce jako hrdinu protinacistického odboje, kdežto Vaše bratry naopak jako kontroverzní účastníky tzv. třetího odboje. V čem spatřujete příčinu tohoto rozporuplného hodnocení?

Podle mého názoru je podstatnou příčinou toho rozdílnost hodnocení částí české veřejnosti komunistické totality, která se v prvních letech po únoru 1948 nelišila brutalitou potlačování jakéhokoli odporu od nacistické. Pravděpodobně částečnou příčinou tohoto rozdílu je také skutečnost, že v knize O. Rambouska *Jenom ne strach*, vydané již roku 1990 v nákladu 40–50 tisíc výtisků, nebyly dostatečně osvětleny pohutky, proč se moji bratři, tehdy dvacetiletí, rozhodli tak radikálně postavit nové totalitě.

Byl to jednak závazek otcovu odkazu hájit svobodu proti porobě, jednak poznatky z prvních projevů poúnorové éry, kdy KSČ začala používat nejbrutálnějších metod vůči byť jen potenciálním odpůrcům. Věděli jsme bezprostředně o perzekuci, zatýkání, mučení otcových přátel z legií i z armády, např. generála Příkrýla a krátce poté popraveného generála Píky. Dále o mučení v „hradčanském domečku“ generála Studlara, jemuž otec u vědomí, že se nedožije konce nacistické okupace, včas svěřil péči o své děti. Věděli jsme o zatčení i popravě Milady Horákové, matčiny pří-

telkyně již ze dnů společného věznění gestapem. Od počátku jsme znali násilné metody „kolektivizace“.

Takové byly příčiny rozhodnutí mých bratrů organizovat proti utlačovatelům odpor i násilnými prostředky. Mohly se ve veřejnosti šířit až později, např. roku 1998 vydanou historickou prací Jana Němečka *Mašínové – zpráva o dvou generacích*, která vyšla pouze v nákladu dvou tisíc výtisků. Mimoto mladším pokolením brutalitu počátečního období komunistické diktatury v Čechách zastírá pozdější období „oblevy“ šedesátých let i „gulášový“ komunismus Husákovy éry.

■ Útek Vašich bratrů a jejich společníků se odehrál právě před padesáti lety. Jak jste přijaly tento fakt Vy a Vaše matka? Věděly jste o jejich protikomunistické činnosti, případně o úmyslu odejít na Západ?

Již od roku 1946 jsem nežila společně s matkou a bratry, ale v Jeseníku s babičkou Emmou. Ta tam přišla, aby mohla pečovat o syna Ctibora Nováka po jeho návratu z nacistických káznic a navíc o mne. Chtěla tím ulevit naší matce, oslabené krutou minulostí. Proto jsem tedy za pozdějšího pobytu a studia v Olomouci činnost bratrů mohla pouze tušit. S jejich názory jsem se ovšem ztotožňovala. Samozřejmě jsem věděla o odsouzení Ctirada na podzim 1951 pro napomáhání k přechodu hranic i o jeho transportu do jáchymovských dolů, kde zůstal do léta 1953. Také o tom, že v téže době bratr Josef byl pro obdobné nařčení po dobu dvou měsíců ve vyšetřovací vazbě. O útěku bratrů v říjnu 1953 jsem se však dozvěděla až z hlášení Rádía Svobodná Evropa.

■ Po úspěšném útěku bratrů Ctirada a Josefa jste s matkou zůstaly samy. Byly jste komunistickým režimem perzekvovány. Jakým způsobem?

Je známo, že v polovině listopadu 1953 byla zatčena naše matka, dále strýc Novák, já sama, celá rodina Václava Švédy, Milana Paumera, Zbyňka Janaty a dalších známých. Celkem sedmáct osob. Matce byl navržen trest smrti, tak jako dalším obžalovaným. Protože však byla v době „monstrprocesu“ v roce 1955 operována, byla v odloženém procesu odsouzena na 25 let. Během svého věznění byla několikrát znovu operována, její žádosti o milost byly však zamítány, až nakonec ve vězení v červnu 1956 zemřela.

Já sama jsem byla po nedlouhém věznění v Olomouci a v Ruzyni pro-

puštěna, aby na mne byli postupně „nasazeni“ čtyři agenti StB. Jejich posláním bylo touto cestou dosáhnout styku s mými bratry a připravit jejich únos, odsouzení a popravu. Je to vylíčeno ve čtvrté části knihy s názvem *Čtyři české osudy*, sepsané společně s mým manželem, s podtitulem „Tragický úděl rodiny Mašínův“. Kniha byla vydána roku 2001, bohužel také v nevelkém nákladu.

■ Po listopadu 1989 došlo k určité změně v nazírání i na případ bratrů Mašínů. Jejich kauza byla sice promlčena, avšak do vlasti se nevrátili. Proč?

Když byly po roce 1990 zahájeny rehabilitace, ukázalo se, že moji bratři nebyli odsouzeni. Ctirad byl rehabilitován, ovšem ve věci zde vzpomnuté. Komunistická vláda ČSR žádala o jejich vydání vládu USA, byla však různě odmítnuta. Pražské i vrchní státní zastupitelství projednávalo „případ bratrů Mašínů“, což vyústilo v závěr, že celý případ „je promlčen“. Nicméně nechýběla vyjádření, kupř. tehdejšího i dnešního státního zástupce JUDr. Grygárka, „že by ty Mašíny zavřel“. Konečně víme, jak je zneužíván dodatek zákona o protiprávnosti komunistického režimu o „zjevně nepřiměřených prostředcích k ochraně občanských práv“.

■ Pamatuji si, že někdy v roce 1996 vystoupil Váš bratr Ctirad prostřednictvím telemostu v naší televizi. Dnešní ministr Pavel Dostál tehdy psal o tomto vystoupení jako o poselství mimozemšťana. Od té doby se o Vašich bratrech neustále hovoří a píše spíše v negativním duchu, pro ultralevici jsou to dokonce „vrahové“. Je článek M. Elšíkové v MFD ze dne 30. 10. 2003 přece jen jistým průlomem, nebo vše zůstává při starém? Jsou Mašínové i nadále tabu? Co by se muselo v naší společnosti odehrát, aby se stalo skutkem to, o čem ve svém článku píše zmíněná autorka, totiž aby Mašínové a M. Paumer dostali z rukou prezidenta republiky státní vyznamenání?

Po roce 1990 byly několikrát parlamentu předány petice, např. ta, která byla iniciována skupinou poslanců ODA, nebo někdejšími spolužáky z poděbradského gymnázia - režiséry M. Formanem a I. Passerem. Častokrát se rozbíhaly, v tisku nebo po vysílání televizních šotů, diskuse o „případu bratrů Mašínů“. To všechno časem zapadá, zůstává bez odezvy na rozhodujících místech.

Snad by tomu bylo jinak, kdyby byl komunistický režim považován hned po roce 1989 za protiprávní a zločinný a kdyby bylo podle toho jednáno. Kdyby na rozhodující místa politických, finančních, hospodářských, bezpečnostních a soudních institucí nastoupili nezkompromitovaní, nepodplatitelní, nezištní a čestní jedinci. Kdyby byl nastolen nový právní řád, vycházející z osvědčených demokratických norem. Kdyby odpovědní komunističtí mocnáři byli nuceni se veřejně zodpovídat – a neunikali trestu.

■ Změnilo se po listopadu 1989 něco také ve Vašem životě? Jak hodnotíte to, co se uskutečnilo v průběhu uplynulých čtrnácti let od tzv. sametové revoluce? A jak si vysvětlujete to, že právě lidé typu bývalého kapitána BIS Vladimíra Hučína, pronásledovaní bývalým režimem, mají problémy i s dnešními mocnými?

Přirozeně také v mé životě došlo k četným radikálním změnám. Po rehabilitaci matčiny a strýcové a po postupně se vyjasňujících postojích k bratrům jsem dosáhla restituce části rodinného majetku. To bylo také příčinou našeho nezbytného přesídlení do Olomouce. Tam na počátku dvacátého století babička s dědečkem založili svůj rodinný život, tam se narodila i provdala naše matka. Právě tam jsem se také seznámila s odhodlaným, mnohaletým a obětavým bojem zprvu proti komunistickému režimu, poté za očistu veřejného života a tehdy ještě z BIS nevypuzeným kapitánem Vladimírem Hučínem. Ten je dodnes pronásledován spiknutím kumpánů bývalého režimu, kteří se obávají svého odhalení. Proto jsem se stala jedním z jeho ručitelů a tím také zůstávám.

Také na jeho osudu jsem stále přesvědčována o tom, že o skutečnou demokracii je nutno zápolit stále znovu. A rovněž o tom, že tento zápas může být rozhodnut pouze úsilím většiny společnosti, bohužel stále ještě (či znovu?) neuvěřitelně zaslepené a lhotejné k vlastní budoucnosti.

■ Co byste ještě chtěla na závěr tohoto rozhovoru sdělit našim čtenářům a ostatním spoluobčanům?

Pro stručnost bych jenom zdůraznila to známé heslo T. G. Masaryka: NEBÁT SE A NEKRÁST. A jen bych připojila: A NEPODVÁDĚT!

■ Děkuji za rozhovor.

17. 11. 2003

OTÁZKY KLADL:
PhDr. ROSTISLAV JANOŠÍK

Pavel Wonka – vězeň svědomí

V letošním roce jsme si připomněli dvojí životní jubileum statečného odpůrce komunistického režimu Pavla Wonky – nedožitě 50. výročí narození a 15. výročí jeho mučednické smrti. Jeho věznění a následná smrt se nikoli náhodou staly jedním z nejpřesvědčivějších důkazů o zločinnosti režimu představovaného KSČ. U vědomí těchto skutečností se Wonkovo jméno ocitlo na seznamu těch osob, které byly navrženy k udělení státního vyznamenání z rukou prezidenta republiky Václava Klause pro rok 2003.

Pavel Wonka se pozoruhodným souzněním hlasů některých poslanců KSČM, ODS a ČSSD na seznam vyznamenaných nakonec nedostal a posmrtně vyznamenán nebyl. Proč? Na to by se měli voliči výše zmíněných stran zeptat svých poslanců, až se opět budou po nějaké době ucházet o jejich hlasy. Nebo ještě lépe: takové lidi do zastupitelských sborů raději nevolit.

Kdo to byl Pavel Wonka a co provedl tak hrozného, že jeho jméno vyvolává ještě patnáct let po smrti takové zděšení? Narodil se 23. 1. 1953 ve Vrchlabí. Jeho otec byl Němec. Po jeho úmrtí jej spolu s bratrem Jiřím vychovávala jen matka. Pavel měl zájem o elektroniku a po základní škole navštěvoval učiliště pro automechaniky; studium ukončil maturitou. Chtěl pokračovat v dalším vzdělávání na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, kam se třikrát marně pokoušel dostat. Kvůli špatnému posudku přijat nebyl. Wonkův vrozený smysl pro spravedlnost ho vedl k tomu, že studoval právnickou literaturu soukromě a pomáhal svými radami lidem.

Wonkovy aktivity nemohly zůstat nepovšimnuty ze strany strážců totalitních pořádků. Komunistický režim zareagoval obvyklým způsobem – kriminalizací nepohodlných kritiků. A tak byl v roce 1983 P. Wonka obviněn z toho, že se v n. p. Mileta, kde byl zaměstnán, dopustil údajného rozkrádání a zkreslování výkazů o spotřebě pohonných hmot. Za to byl odsouzen ke 14 měsícům nepodmíněně. Z výkonu trestu ve věznici v Plzni na Borech byl propuštěn dne 10. 3. 1985. Až do své smrti byl P. Wonka přesvědčen o vykonstruovanosti soudního procesu.

Ve své angažovanosti pokračoval P. Wonka i po návratu z vězení domů. V roce 1986 vyhlásil svou nezávislou kandidaturu do Sněmovny lidu FS ČSSR. Něco takového bylo nad chápání tehdejších představitelů komunistického režimu. Takový příklad, pokud by nebyl zlikvidován v samém zárodku, mohl otevřít mnoha přemýšlivým lidem a dokázat jim, že svoboda a demokracie v tzv. socialistickém státě existují pouze na papíře, nikoli v reálném životě.

Tvrdí represe na sebe nedala dlouho čekat. Pavel a Jiří Wonkové byli 26. 5. 1986 zatčeni a byla na ně uvalena vyšetřovací vazba: zpočátku byli umístěni ve věznici v Hradci

Králové, později v Praze-Ruzyni. Až po rok trvající vazbě se podařilo vyšetřovatelům sestavit obžalobu. Soudní přelíčení se konalo ve dnech 20. – 24. 3. 1987. Po značné publicitě, kterou případ vyvolal v zahraničí, musel soud vynést rozsudky: Jiří Wonka dostal 12 měsíců nepodmíněně (aby byla pokryta doba strávení ve vazbě.), Pavel Wonka 21 měsíců nepodmíněně a ochranný dohled v trvání 3 let.

Pavel Wonka považoval rozsudek za nespravedlivý a poté, kdy byl 13. 8. 1987 odvezen libereckou eskortou do věznice v Minkovicích, rozhodl se, že ho nebude respektovat a odmítal pracovat. To mělo za následek neustálé šikanování. Během dvou měsíců zhubl o 21 kg. Konec trestu strávil na soudním oddělení Psychiatrické léčebny v Praze-Bohnicích, odkud byl 26. 2. 1988 propuštěn s tím, že žádnou duševní chorobou netrpí.

Po odpykání trestu se Pavel Wonka vrátil v zuboženém stavu domů, kde ho ošetřovala jeho matka. Protože se jeho zdravotní stav nelepšil, začal se vážně zabývat myšlenkou na emigraci. Požádal proto o povolení vystěhovat se do tehdejší NSR. Během řízení o povolení emigrace byl předvolán na vojenskou správu do Trutnova, kde byl 5. 4. 1988 vzat do vyšetřovací vazby kvůli údajnému maření výkonu rozhodnutí soudu o ochranném dohledu. Čekalo ho nové soudní přelíčení, na něž byl v kritickém zdravotním stavu přivezen na pojiždném křesle. Soudkyně Okresního soudu v Hradci Králové JUDr. Marcela Horváthová ho 20. 4. 1988 odsoudila k odnětí svobody v trvání pěti měsíců nepodmíněně.

Krátce nato, 26. 4. 1988, Pavel Wonka ve věznici v Hradci Králové ve věku 35 let zemřel na plicní embolii. Jeho pohřeb se konal 6. 5. 1988 v kostele sv. Vavřince ve Vrchlabí za účasti asi dvou tisíc lidí v atmosféře přísných bezpečnostních opatření. Pro představitele komunistické moci byl totiž nebezpečný i po smrti.

Na podzim letošního roku, patnáct let po své smrti, se Pavel Wonka přece jen dočkal. Na budově Krajského úřadu v Hradci Králové byla totiž odhalena pamětní deska na jeho počest. Má se stát varováním hlavně pro ty občany, kteří hrůzy komunistického režimu nezažili, aby se něco podobného již nikdy nemohlo opakovat.

Vyrovnání se s neblahou komunistickou minulostí nelze odbyť pamětními deskami ani dodatečně udělenými státními vyznamenáními. O skutečném vyrovnání budeme moci hovořit až tehdy, kdy z naší justice odejdou všichni ti, kdo zavinili Wonkovu smrt, a jim podobní. Nejen JUDr. Marcela Horváthová, nýbrž desítky dalších soudců, kteří před listopadem 1989 soudili „nepřátele socialismu“. Teprve pak se dočkáme toho, že naše soudy začnou konečně fungovat jako pilíř demokratické státní moci i jako strážce skutečné spravedlnosti.

30. 11. 2003

PhDr. ROSTISLAV JANOŠÍK
REPROFOTO: ARCHIV SN

Jsmo právním státem?

Ve čtvrtek 28. srpna 2003 se nám opět otevřel diskusní pořad KOTEL, v němž se představil ministr práce a sociálních věcí soudruh Škromach. Mluvil mnoho, ba téměř stále, avšak nic podstatného neřekl. Představil nám politiku jako umění ekvilibristiky. Svou bezprogramovost se snažil zastříti mnohé chyby, které způsobil nejen on sám, ale i jeho strana a jeho vláda.

Sociální demokraté před volbami slibovali, že školství, zdravotnictví a sociální péče budou bezplatné, že právo na vzdělání mají všichni občané a nejen ti, kteří na to mají. Dnes si já, ve svých 73 letech, musím doplácet na léky, ačkoliv jsem si celý život zdravotní pojištění platil. Nemáme peníze nejen na zdravotnictví, ale ani na školství, na vědu a výzkum, ani na kulturu. Věk pro odchod do důchodu se prodlužuje, zatímco současně máme půl milionu nezaměstnaných.

Jaká to logika! Jaká je logika v tom, že ústavní činitelé ke svým statisícovým platům pobírají ještě třináctý a čtrnáctý plat, zatímco důchodce ke svému pětitisícovému důchodu nedostane ani korunu? Platí v tomto státě stejné zákony pro všechny občany a pro všechny stejně, nebo se zde vytváří jakási třída vyvolených a jiná třída vyříděných? Na podporu romské vzdělanosti věnuje stát 7 000,- Kč na každého Roma, zatímco naši sociálně slabí občané nedostávají ani korunu. Není to rasismus obrácený naruby? Stoupá nám kriminalita, která prorůstá i do státní správy, stoupá drogová závislost a mohli bychom jmenovat mnohé další nešvary.

V právním státě bývají voláni k odpovědnosti ti, kteří se dopustili nezákonných činů. U nás těm, kteří porušují zákony, jsou propláceny „zlaté padáky“. Ty byly poskytnuty členům Rady pro rozhlášení a televizní vysílání za to, že prohráli spor o TV NOVA. Celkem deset a půl miliardy korun nezaplatili viníci, ale občané! Takže viníky se stali občané. Je třeba pochybvat nejen o stavu našeho „právního“ státu, ale i o morální úrovni našich politiků. V právním státě by neměly platit jiné zákony pro vládnoucí a jiné pro poddané!

Ale netřeba hovořit pouze o morální úrovni našich politiků či spíše politikářů, ale je třeba si povšimnout i jejich úroveň intelektuální. Jestliže jeden ministr neví, jak zní Pythagorova věta, jiný neví, jak zní Archimédův zákon, třetí neví, kdo byla Marie Terezie, a jiný neví, co je Bible, je to nejen politováníhodné, ale přímo tragické. Jestliže si senátor plete Bílou horu s defenestrací a neví, kdy se stalo jedno ani druhé, je to možno považovat za výsměch tomtu státu.

Soudím, že by bylo třeba uzákonit jako podmínku pro každého kandidáta pro vstup do Poslanecké sněmovny a do Senátu ČR absolvování IQ testů! Nejsem si jist tím, zda by všichni naši poslanci, senátoři, ba i ministři těmito testy prošli. Nejsem si jist ani tím, že by jimi prošel soudruh Škromach. Což kdybychom těmito testy začali právě u něho? Zatímco tělesnou váhu lze u mnohých počítat na metráky, inteligence by dosahovala sotva několika gramů! Člověk má pocit, jako by někteří právě včera opustili pomocnou školu.

Je smutným zjištěním, jak podprůměrnou inteligenci vynikají mnozí naši ministři. Soudím, že by neměli sedět na ministerských křeslech, ale měli by se vrátit do školních lavic a doplnit si své kusé vzdělání. Naši ministři by měli být vzdělanými a poctivými lidmi, jimž jde o demokracii a o právní stát, a měli by pečovat především o blaho občanů, a nikoliv pouze o blaho vlastní. Naši zákonodárci by si měli uvědomit, že v právním státě platí stejné zákony pro všechny a že není možné, aby platily jiné zákony pro ně a jiné pro občany. Onu rozporuplnost v zákonech by měli odstranit především členové Ústavního soudu. Ti si však rovněž odhlasovali ke svým statisícovým platům ještě třináctý a čtrnáctý plat a zapomněli na to, že by je měli dostávat všichni: včetně učitelů, vědeckých pracovníků a důchodců!

Platí v tomto státě jiné zákony pro vyvolené vládnoucí a jiné pro poddané občany? Jsmo právním státem?

MGR. JOSEF TOMSA